

Tržište nafte u 2007. godini

S. Vujinović i J. Vurdelja

STRUČNI ČLANAK

Tijekom 2007. godine ekonomska slika svijeta mijenjala se kako zbog kretanja cijena nafte tako i zbog kretanja cijena hrane, što je našlo odražaja u ukupnom svjetskom gospodarstvu, prije svega u promjeni postignutih vrijednosti a zatim i u deprecijaciji vrijednosti valuta.

Pri takvim situacijama vijesti o cijenama nafte i pogotovo kasnije o cijenama naftnih derivata vrlo često nisu imale realan pristup, pa u prikazu koji slijedi, koji je u krajnjoj liniji nastavak prikaza iz prošle godine, posebno se razmatra situacija na tržištu nafte.

Ključne riječi: cijena, nafta, svjetsko tržište

1. UVOD

Najčešće vijesti o kretanju cijena nafte u protekloj godini bile su zasnovane na maksimalnom povećanju cijena bilo koje vrste nafte, u bilo kojem trenutku, što pak nije odražavalo realno kretanje cijena svih nafti u tom vremenskom razdoblju.

Naime, pojedini tovari nafte mogu se prodavati po višoj ili nižoj cijeni ali za informacije o realnom tržištu nafte navode se prosječne cijene kako ih prate primarne publikacije kao što je Platt's.

Sva ta pompa koja se podigla oko povećanja cijena nafte (što autor ovog teksta misli da je pretjerano) dogodila se, zato što cjelokupna svjetska industrija u velikoj mjeri ovisi o nafti i proizvodima dobivenim njezinom preradom.

Upravo ta svjetska "potražnja" za crnim zlatom diktira današnje cijenu na svjetskom tržištu bez ikakvih mogućnosti da se ona vrati na koliko – toliko približnu cijenu iz prijašnjih godina.

Međutim poskupljenja nafte iz prijašnjih tjedana, mjeseci ili unazad par godina trebalo bi sagledavati kroz nekoliko stajališta:

- da li je porast cijena nafte rezultat poremećaja odnosa između ponude i potražnje;
- da li su rezultat špekulativnog tržišta;
- da li je stanje na burzama ili razne dezinformacije plasirane od određenih ustanova ili pojedinaca su uzrokovale povećanje cijene nafte;
- da li su proizvodne kvote, politika, vremenske nepogode, kolebanje rezervi utjecali na porast cijena.

U nekim od članaka o povećanju cijena spominjao se i OPEC kao jedan od vodećih krivaca za poskupljenja naftom, međutim opće je poznato da je OPEC u prošlosti bio zainteresiran za stabilno tržište nafte iz čega bi kao posljedica toga trebale proizlaziti i stabilne cijene.

Čak je i politikom proizvodnih kvota pokušao stabilizirati svjetsko tržište nafte što mu baš nije uspjelo zbog tržišnih špekulacija upravo iz razloga po

mišljenju autora, da se cijena nafte odavno ne bazira na odnosu ponude i potražnje nego da se cijena formira na svjetskoj burzi gdje se ugovori za buduće isporuke tj. nafta preprodaje po nekoliko puta i time se stvara umjetna nestašica koja uzrokuje povećanje cijena na svjetskom tržištu, o čemu ćemo se više pozabaviti u nastavku rad.

Vijesti o vrtoglavom kretanju cijena nafte u 2007. godini, koje su se bližile i čak premašivale 100 USD/bbl odnosile su se u rijetkim vremenskim trenucima samo na pojedine nafte, tako da su te informacije o visokim cijenama zapravo neosnovane.

Kako bi ovo pojasnili trebalo bi cjelokupnu situaciju gledati iz drugog kuta. Prije svega važno je znati o kojoj vrsti nafte se radi i gdje je registrirana ta cijena tj. na kojoj burzi je ostvarena.

Vijesti o velikom porastu cijena uglavnom dolaze za burze u New Yorku (NYMEX) i odnose se uglavnom na „Futures“ ugovore¹ za naftu West Texas Intermediate (WTI), koja je reprezentativna nafta u SAD-u dok je za Europu značajnija nafta Brent za kretanje cijena ostalih nafti.

U nastavku ovoga rada dajemo pregled kretanja cijena za četiri vrste nafti u 2007. godini, i to za West Texas Intermediate (WTI) kao etalon naftu za sjevernoameričko tržište, Brent kao etalon naftu za sjevernoeuropsko tržište, Ural kao naftu koja uglavnom gravitira našoj regiji i OPEC Referent Basket² OPEC-ovu košaricu nafti koja sadrži samo izabrane nafte proizvedene u zemljama članicama OPEC-a.

2. KRETANJE CIJENA NAFTE U 2007.g

Kako je već navedeno u uvodu ovoga rada, u nastavku ćemo dati pregled kretanja cijena navedenih nafti (Tablica 1.) za period siječanj – prosinac 2007. godine i to prema informacijama objavljenim u **OPEC Bulletinu**.

¹ „Futures ugovori“ – ugovori za buduće isporuke nafte.

² OPEC Referent Basket (OPEC-ova košarica) sadrži slijedeće vrste nafti: Saharan Blend (44° API), Girassol (31° API), Oriente (29° API), Minas (35° API), Iran Heavy (31° API), Basra Light (32° API), Kuwait Export (31° API), Es Sider (37° API), Bonny Light (34° API), Qatar Marine (36° API), Arab Light (34° API), Murban (40° API), BCF-17 (16° API).

Tablica 1. Cijene sirove nafte u 2007. (USD/bbl)

	Sij.	Velj.	Ožu.	Tra.	Svi.	Lip.	Srp.	Kol.	Ruj.	Lis.	Stu.	Pro.
WTI	50,13	59,21	60,63	63,85	63,46	67,44	73,98	72,37	79,69	85,87	94,91	91,69
BRENT	53,78	57,43	62,15	67,51	67,38	71,55	77,01	70,74	76,87	82,50	92,62	91,25
URAL	47,83	53,82	58,81	63,92	64,29	67,83	73,90	69,25	73,78	79,52	90,24	89,02
OPEC RB	50,79	54,56	58,59	63,55	64,48	66,89	71,89	68,71	74,18	79,36	88,99	87,19

Tablica 2. Razlike vrijednosti u USD/bbl prema nafti Brent

	Sij.	Velj.	Ožu.	Tra.	Svi.	Lip.	Srp.	Kol.	Ruj.	Lis.	Stu.	Pro.
WTI	-3,65	1,78	-1,52	-3,66	-3,92	-4,11	-3,03	1,63	2,82	3,37	2,29	0,44
URAL	-5,95	-3,61	-3,34	-3,59	-3,09	-3,72	-3,11	-1,49	-3,09	-2,98	-2,38	-2,23
OPEC RB	-2,99	-2,87	-3,56	-3,96	-2,90	-4,66	-5,12	-2,03	-2,69	-3,14	-3,63	-4,06

Tablica 3. Indeksi porasta cijena

	Sij.	Velj.	Ožu.	Tra.	Svi.	Lip.	Srp.	Kol.	Ruj.	Lis.	Stu.	Pro.
WTI	100,0	118,1	120,9	127,4	126,6	134,5	147,6	144,4	159,0	171,3	189,3	183,0
BRENT	100,0	106,8	115,6	125,5	125,3	133,0	143,2	131,5	143,0	153,4	172,2	169,7
URAL	100,0	112,5	123,0	133,6	134,4	141,8	154,5	144,8	154,3	166,3	188,7	186,1
OPEC RB	100,0	107,4	115,4	125,1	127,0	131,7	141,5	135,3	146,1	156,3	175,2	171,0

Tablica 4. Cijena sirove nafte u 2007. (EUR/bbl)

	Sij.	Velj.	Ožu.	Tra.	Svi.	Lip.	Srp.	Kol.	Ruj.	Lis.	Stu.	Pro.
WTI	38,69	44,84	45,52	46,89	47,23	50,08	54,11	53,12	56,22	59,67	64,40	62,40
BRENT	41,51	43,49	46,66	46,58	50,15	53,13	56,33	51,92	54,23	57,32	62,84	62,10
URAL	36,92	40,76	44,15	46,94	47,85	50,37	54,06	50,83	52,05	55,25	61,23	60,59
OPEC RB	39,20	41,32	43,99	46,67	47,99	49,66	52,58	50,43	52,33	55,14	60,39	59,34

Odmah napominjemo da su prikazane cijene nafte za pojedine mjesece izvedene iz prosječnih tjednih kretanja cijena za taj mjesec.

Sagledavajući kretanje cijena kroz cijelu 2007. godinu vidljiv je konstantan rast cijena svih navedenih nafte i to WTI je od siječnja do prosinca 2007. godine porasla za 82,9%, Brent za 69,7%, OPEC RB za 71,7% i najzanimljiviji rast zabilježila je nafta Ural sa 86,1%.

Grafički prikaz kretanja cijena prikazujemo u slici 1.

Grafički prikaz na slici 1., zapravo ne prikazuje ili bolje rečeno ne odražava stanje apsolutnih vrijedosti iz tablice 1. jer vidljivo je da su se cijene kretale dosta ujednačeno gledajući početak promatranja siječanj - veljača 2007. godine, da bi zatim nafta Brent konstantno bilježila najviši rast do srpnja nakon čega sve nafte bilježe lagani pad cijena. Nakon kolovoza najveći porast cijena bilježi nafta WTI sve do studenog nakon čega također kao i u kolovozu bilježe lagani pad cijena.

Uzimajući u obzir da su ipak dvije reprezentativne nafte u svijetu WTI i Brent koje su kao što smo to već naveli etalon nafte svaka u svojoj regiji odnosno tržištu,

te su kao takve stalno prisutne na svjetskim burzama, dnevno se dostavljaju ili prikazuju izvještaji o njihovim cijenama, druge nafte uspoređuju se sa cijenama te dvije nafte.

Uz već tradicionalnu oznaku kvalitete nafte, izražene u API° i sadržaju sumpora, realna tržišna vrijednost nafte zavisit će i od sadržaja pojedinih frakcija u samoj nafti koja se ne može uvijek izraziti isključivo kroz API° gravity tj. gustoću.

U pojedinom razdoblju cijene benzina ili pak cijene srednjih frakcija mogu biti više ili niže u odnosu na druge frakcije pa će ujedno i ti odnosi igrati ulogu u formiranju cijena nafte.

Upravo zbog toga, razlike u cijenama nafte ne treba apsolutizirati kao trajne pokazatelje vrijednosti jer su promjenjive veličine, a odnose se u principu na dnevnu cijenu nafte, što se može vidjeti iz mehanizama trgovanja.

Zbog toga ćemo u nastavku (Tablica 2.) prikazati razlike u cijenama za navedene nafte i to prema nafti Brent.

Tablica 5. Indeksi porasta cijena

	Sij.	Velj.	Ožu.	Tra.	Svi.	Lip.	Srp.	Kol.	Ruj.	Lis.	Stu.	Pro.
WTI	100,0	115,8	117,7	121,2	122,1	129,4	139,9	137,3	145,3	154,2	166,5	161,3
BRENT	100,0	104,8	112,4	119,4	120,8	128,0	135,7	125,1	130,6	138,1	151,4	149,6
URAL	100,0	110,4	119,6	127,1	129,6	136,4	146,4	137,7	141,0	149,6	165,8	164,1
OPEC RB	100,0	105,4	112,2	119,1	122,4	126,7	134,1	128,6	135,5	140,7	154,1	151,4

Tablica 6. Usporedba indeksa porasta cijena nafte Brent (USD/EUR)

	Sij.	Velj.	Ožu.	Tra.	Svi.	Lip.	Srp.	Kol.	Ruj.	Lis.	Stu.	Pro.
BRENT (USD)	100,0	106,8	115,6	125,5	125,3	133,0	143,2	131,5	143,0	153,4	172,2	169,7
BRENT (EUR)	100,0	104,8	112,4	119,4	120,8	128,0	135,7	125,1	130,6	138,1	151,4	149,6

Dakako moramo napomenuti na razlike u cijenama nafte također djeluju i cijene naftnih derivata, jer cijene derivata s jedne strane prate a s druge strane diktiraju cijenu nafte.

Prikaz kretanja cijena navedenih nafti iz tablice 1., kako je navedeno ne daju najpregledniju sliku porasta cijena navedenih nafti na svjetskom tržištu. Zbog toga ćemo u nastavku prikazati indekse porasta cijena nafti (Tablica 3.) a u grafikonu 2. slikovito ćemo prikazati podatke do kojih smo došli u tablici 3.

Kretanje cijena prikazanih u tablici 1. koju je neophodno komentirati još jednom, prikazane su prosječne mjesečne cijene koje su dobivene na temelju prosječnih tjednih cijena na naftnom tržištu!

Ovo navodimo upravo iz razloga da ukažemo da cijene u 2007. godini nisu, osim izuzetno, prelazile toliko puta spominjanu „magičnu“ cifru od 100 USD/bbl.

Kretanje cijena koje se u javnosti plasiralo nekoliko puta tijekom 2007. godine, bile su rezultat jednog tereta ili cijena nafte koje su bile tog dana, ali nikako konstantna cijena.

Razlog takvom naglom porastu cijena nafte mogli bismo prvenstveno pripisati burzovnim špekulacijama. Podatak koji govori tome u prilog je da je trgovanje naftom na tzv. futuresima ili pravima na kupnju nafte zabilježeno čak 11 puta više od stvarnog prometa naftom.

U nastavku, u tablici 4. iznijet ćemo prosječno kretanje cijena nafte u 2007. godini u EUR/bbl, a u tablici 5. iznosimo indekse porasta kako bismo ih usporedili sa podacima vezanim uz kretanje cijena iskazanim u USD/bbl i indeksima porasta.

Grafički prikaz kretanja cijena iz tablice 4 prikazujemo u slici 3.

Kao što je slučaj i kod kretanja cijena iskazanih u USD/bbl tako i ovdje graf ne daje najpregledniju sliku, pa ćemo porast cijena prikazati kroz indekse porasta kako bi donekle prikazali kretanje cijena nafte u 2007. godini ali iskazanih u EUR/bbl.

Uspoređujući tablice u kojima smo iznijeli kretanje cijena nafte iskazanim u USD/bbl i EUR/bbl dobivamo dosta korisnih informacija koje nam nešto više govore o tako naglom porastu cijena nafte.

Upravo iz toga razloga u tablici 6. i slici 5. prikazat ćemo i usporediti, kroz indekse porasta, kretanje cijena nafte Brent, kao najtraženije nafte u svjetskoj trgovini, prema aktualnom kretanju tečaja³ USD/EURO.

Prikaz kretanja cijena ostalih navedenih nafti namjerno je izostavljen jer vidljiv je iz ranije navedenih tablica.

Iznešeni podaci daju osnovu za razmatranje o realnom povećanju cijena nafte, jer iz prikazanih tablica vidljiv je nejednak rast cijena nafte iskazanih kroz kretanje USD/bbl / EURO/bbl, tako je WTI zabilježila porast 83% / 63%, Brent 69,7% / 49,6%, Ural 86,1% / 64,1% i OPEC-ova košarica 71% / 51,4%.

3. ZAKLJUČAK

Kontinuirani porast cijena nafte u 2007. godini, gotovo potpuno pravilan, izuzev male oscilacije između srpnja i rujna, temeljna je karakteristika tržišta nafte u 2007. godini.

U radu se ne analiziraju dublji razlozi porasta cijena nafte, osim porasta cijena po osnovi valutnih tečajeva, te se utvrđuje da je cijena nafte izražena u eurima mnogo manje porasla nego u dolarima.

Autori:

S. Vujinović, Mr.sc.

J. Vurdelja, Dr. sc., Fakultet prometnih znanosti, Zagreb

UDK: 665.6/.7 : 338.5 : 339.1/.4 (4/9)

665.6/.7 naftna industrija
338.5 cijene
339.1/.4 tržište, ponuda, potražnja
(4/9) Europa, svijet

³ Prema srednjem tečaju HNB-a, na zadnju objavljenu promjenu u tekućem mjesecu, www.hnb.hr